

Terminologia prawa celnego jako wyzwanie dla tłumacza

Ewelina Jasińska-Grabowska

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Abstrakt

Bezpośrednie sąsiedztwo Polski, jako państwa członkowskiego Unii Europejskiej, z państwami przynależącymi do Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (Federacja Rosyjska-Obwód Kaliningradzki, Republika Białoruś) może wpływać na to, iż akty normatywne z zakresu prawa celnego staną się przedmiotem aktywności tłumacza. Terminologia prawa celnego ze względu na swoją złożoność systemową może stanowić wyzwanie translatorskie. Problematyczność przekładu tekstów o tematyce celnej uzewnętrznia się przede wszystkim w warstwie terminologicznej oraz wskazuje na konieczność stałego pogłębiania wiedzy związanej z daną dziedziną. Wyzwania, które stawia przed tłumaczem przekład terminologii prawa celnego z języka rosyjskiego na język polski, generują także wymagania, które powinien spełniać tłumacz podejmujący się przekładu rosyjskojęzycznych aktów normatywnych. W artykule przedstawiono analizę materiału terminologicznego wyekscerpowanego z Kodeksu Celnego Unii Celnej z uwzględnieniem przekładu danego aktu normatywnego na język polski. Zastosowanie metody porównawczej, tj. dwutekstów – oryginalnego i przekładu na język polski, oraz analiza merytoryczna zaproponowanych przez tłumacza odpowiedników pozwoliły zdiagnozować wyzwania, jakie stawia przed tłumaczem przekład analizowanej terminologii.

Słowa kluczowe: terminologia, prawo celne, przekładoznawstwo, przekład specjalistyczny, techniki tłumaczeniowe

Abstract

Immediate neighbourhood of Poland (as a member state of the European Union) with countries belonging to the Eurasian Economic Union (Russia-Kaliningrad Oblast, Belarus) may be an influence on the subject of the interpreter's tasks, who must be exceptionally sensitive to certain difficulties connected with those types of translations. The terminology of customs law can be a challenge for an interpreter. The problem with translation is mainly noticeable in terminology, and it is necessary for the interpreter to broaden his knowledge continually. Customs law terminology translation from Russian into Polish is not only a challenge, but also requires special abilities from the interpreter, who translates Russian-language normative acts. This article provides an analysis of the terminology excised from the Customs Union's Code, taking into consideration the translation of the normative act. The comparative method used, i.e. bitexts – original text and translated into Polish, and substantial analysis suggested by the interpreter allow diagnosing the challenges for the interpreter translating such terminology.

Keywords: translation, customs law, terminology, interpretation, customs terminology

Istotnym etapem każdej międzynarodowej integracji gospodarczej państw jest utworzenie unii celnej, a co za tym idzie – wspólnych regulacji prawnych obowiązujących w państwach członkowskich. Taka baza normatywna powinna być skoncentrowana na prawnym odzwierciedleniu wszystkich kwestii związanych z odprawą celną i międzynarodowym obrotem towarowym. Istotne jest także uregulowanie współpracy organów państwowych z podmiotami gospodarczymi zajmującymi się handlem międzynarodowym. Baza normatywna może zostać ukonstytuowana dzięki określonym umowom międzynarodowym w ramach unii celnej lub dzięki opracowaniu jednego międzynarodowego traktatu prawnego, który dotyczyłby właściwych aspektów prawa celnego.

Obecnie Unia Europejska (**dalej UE**) reprezentuje największy stopień integracji na poziomie prawodawstwa celnego. UE sąsiaduje bezpośrednio z Euroazjatycką Unią Gospodarczą (**dalej EAUG**), która jest stosunkowo młodym tworem. Po rozpadzie Związku Radzieckiego w 1991 roku Rosja nie była zainteresowana integracją gospodarczą z byłymi republikami radzieckimi. Wówczas dominował pogląd, iż Rosja jest krajem na tyle rozwiniętym, że może łatwo zintegrować się z gospodarką światową

i pozbyć się balastu byłych republik. Jednakże podejście do integracji gospodarczej na terytorium byłego ZSRR zmieniło się po objęciu władzy w Rosji przez Władimira Putina. W 2000 roku Rosja, Białoruś, Kazachstan, Kirgistan i Tadżykistan powołały do życia Euroazjatycką Wspólnotę Gospodarczą. W latach 2006–2008 jej członkiem był także Uzbekistan, a Ukraina, Mołdawia i Armenia uzyskały status państwa-observatora. Jednakże Rosja, Białoruś i Kazachstan nie widząc sensu integracji w takim składzie (słaba gospodarka mniejszych państw członkowskich) postanowiły integrować się ekonomicznie w mniejszym gronie, zawierając w 2007 roku porozumienie w sprawie utworzenia **Unii Celnej** (*Таможенный союз*), która zaczęła oficjalnie funkcjonować od lipca 2010 roku. Do tego czasu Rosja, Białoruś i Kazachstan przygotowały jednolity kodeks celny, tj. **Kodeks Celny Unii Celnej** (*Таможенный кодекс Таможенного союза*; dalej **KCUC**) oraz powołały organ ponadnarodowy – **Komisję Unii Celnej** (*Комиссия Таможенного союза*). Następnym krokiem integracji gospodarczej było podpisanie w 2011 roku przez Rosję, Białoruś i Kazachstan deklaracji w sprawie euroazjatyckiej integracji gospodarczej, która wraz z 17 umowami międzynarodowymi stała się podstawą do powołania 1.01.2012 r. **Wspólnej Przestrzeni Gospodarczej** (*Единое экономическое пространство*). Kolejnym krokiem w kierunku integracji trzech wspomnianych państw było podpisanie 25.05.2014 r. umowy o utworzeniu **Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej** (*Евразийский экономический союз*; dalej **EAUG**), która zaczęła obowiązywać od 1.01.2015 r. Dnia 10.10.2014 r. traktat w sprawie przystąpienia do Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej podpisała Armenia (dokument zaczął obowiązywać 2.01.2015 r.). Z kolei 23.12.2014 r. umowę akcesyjną podpisał Kirgistan (umowa zaczęła obowiązywać od 1.05.2015 r.) (zob. Gostomski, Michałowski 2015, 82–84).

Zgodnie z prawodawstwem EAUG (*Decyzja Rady EAUG z dnia 16.10.2015 roku o Zasadach przyjmowania nowych państw członkowskich do Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej oraz zaprzestaniu członkostwa w Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej*) państwem członkowskim może zostać każde państwo, które podziela filozofię, cele i zasady funkcjonowania Unii oraz zwróci się z taką prośbą do odpowiednich organów Unii. Wówczas takie państwo otrzymuje *status państwa kandydującego* (**статус государства-кандидата**), a możliwość ewentualnego wstąpienia w szeregi unii ocenia specjalnie do tego powołana tzw. *grupa robocza* (**рабочая группа**) składająca się z: przedstawiciela państwa kandydującego, przedstawicieli obecnych państw członkowskich oraz odpowiednich organów EAUG. Powołana komisja ma za zadanie opracować program wdrożeniowy dla nowego państwa członkowskiego oraz skonstruować traktat akcesyjny. W ostatnim wspomnianym dokumencie zawarty jest zakres praw

i obowiązków danego państwa członkowskiego oraz forma jego uczestnictwa w pracy organów unijnych. Prawo EAUG przewiduje także inną możliwość integracyjną tj. posiadanie *statusu państwa obserwującego (статус государства-наблюдателя)*. Posiadanie powyższego statusu daje danemu państwu możliwość uczestnictwa w posiedzeniach organów unijnych. Jednakże takie państwo nie może podejmować decyzji w ramach tych posiedzeń.

Podstawowym warunkiem rozwoju stosunków gospodarczych między UE a EAUG jest przestrzeganie obowiązującego w nich prawa. Sytuacja ta generuje zapotrzebowanie na tłumaczenie tekstów normatywnych z języka rosyjskiego, będącego językiem urzędowym EAUG, na inne języki obce, w tym na język polski. Istotne jest, aby polskie podmioty gospodarcze, chcące nawiązać relacje handlowe z państwami członkowskimi EAUG, miały możliwość zapoznania się z aktami prawnymi obowiązującymi w EAUG. KCUC był jednym z najważniejszych aktów normatywnych ówczesnej Unii Celnej, po który mogły sięgać podmioty gospodarcze. Dnia 1 stycznia 2018 r. Kodeks Celny Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej (**dalej KC EAUG**) zastąpił obowiązujący wówczas KCUC. Nie został on jeszcze przetłumaczony na język polski.

Przedmiotem międzynarodowego obrotu towarowego, a tym samym odprawy celnej, mogą być różnego rodzaju towary. Ich przepływ jest także regulowany oddzielnymi, bardziej szczegółowymi przepisami, których znajomość zarówno przez organy państwowe, jak i przez podmioty gospodarcze jest niezbędna.

Z racji bezpośredniego sąsiedztwa Polski, jako kraju członkowskiego UE, z państwami należącymi do EAUG, akty normatywne z zakresu prawa celnego mogą stać się przedmiotem aktywności tłumacza, który powinien być świadomy pewnych wymagań i trudności związanych z tego typu tekstami. Do tego typu problematycznych elementów można zaliczyć oczywiście terminologię, warstwę stylistyczną i składniową oraz makrostrukturę tekstu. W dobie postępu cywilizacyjnego doskonała znajomość języka obcego oraz języka ojczystego nie jest wystarczająca przy tłumaczeniu tekstów specjalistycznych (por. Kościałkowska-Okońska 2017). W wypadku tekstów dotyczących prawa celnego, jak zresztą wszystkich tekstów specjalistycznych, tłumacz powinien wykazać się umiejętnością skutecznych poszukiwań rozwiązań translatorskich dotyczących problematycznych jednostek terminologicznych. Posiadanie dziedzinowej wiedzy teoretycznej z określonego zakresu, w danym przypadku z prawa celnego pozwala ukierunkować swoje poszukiwania i sprawia, że są one bardziej efektywne (zob. Jasińska-Grabowska 2017, 36–37).

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wyzwania, jakie stoją przed tłumaczem aktów normatywnych z zakresu prawa celnego na podstawie rosyjsko-polskiego

przekładu KCUC. Analizie poddane zostały terminy wyekscerpowane ze wspomnianego kodeksu celnego, z uwzględnieniem przy tym przekładu wspomnianego aktu normatywnego. W badaniach została zastosowana metoda porównawcza, tj. analiza dwutekstów – oryginalnego i przekładu na język polski – w celu określenia, jakie jednostki terminologiczne i z jakich powodów mogą stanowić źródło problemów w procesie przekładu. W niniejszym artykule skupiono się na praktycznym przeanalizowaniu materiału i zaprezentowaniu własnych autorskich badań. Dlatego pominięte zostały szczegółowe rozważania teoretyczne z zakresu terminologii czy ogólnie przekładoznawstwa. Artykuł prezentuje analizę części materiału terminologicznego i stanowi przyczynek do dalszych rozważań zawartych w rozprawie doktorskiej.

W przekładzie aktów normatywnych pojawia się problem wynikający z różnic w systemach prawnych. Tłumacze stosują różne metody przy rozwiązywaniu tych problemów. Teoretycy przekładu od pewnego czasu proponują różnorodne klasyfikacje metod stosowanych przez tłumaczy. Jednakże do tej pory nie ma jednolitej klasyfikacji technik tłumaczeniowych odnoszących się *stricto* do tłumaczenia prawnego i prawniczego. Najbardziej znane klasyfikacje metod tłumaczeniowych (zob. Hejwowski 2012, 76) to Jeana-Paula Vinaya i Jeana Darbelneta (1958/2000), Petera Newmarka (1988) i Andrew Chestermana (1997). J.P. Vinay i J. Darbelnet przedstawiają klasyfikację *translation methods* (metody tłumaczeniowe) i *procedures* (procedur), Newmark proponuje klasyfikację *translation strategies* (strategii tłumaczeniowych), podobnie A. Chestermann *translation strategies* (strategii tłumaczeniowych). Na potrzeby niniejszego artykułu przyjęto definicję *techniki tłumaczeniowej* za Krzysztofem Hejwowskim jako *wybór pewnego rozwiązania konkretnego problemu napotkanego w trakcie procesu tłumaczenia, wreszcie samo rozwiązanie tłumaczeniowe, które można bezpośrednio ocenić w trakcie przekładu* (zob. Hejwowski 2012, 76). Podejście takie wynika z faktu, iż strategia translatorska jest globalnym podejściem tłumacza w odniesieniu do tłumaczonego tekstu i jest metodą stosowaną konsekwentnie na przestrzeni całego tekstu wyjściowego. W wypadku tekstów normatywnych tłumacz jest zmuszony w różnych fragmentach tekstu stosować konkretne i zróżnicowane rozwiązania proceduralne przyjęte przy wypełnianiu luki tłumaczeniowej w zetknięciu z problemem translatorskim w celu osiągnięcia określonego celu komunikacyjnego. W celu czytelnej prezentacji materiału badawczego na potrzeby niniejszego artykułu zaadaptowano podział technik tłumaczeniowych zaproponowany przez K. Hejwowskiego. Badacz wyodrębnia 9 technik tłumaczeniowych. Są nimi: **reprodukcja bez objaśnień, reprodukcja z objaśnieniami, tłumaczenie syntagmatyczne bez objaśnień, tłumaczenie syntagmatyczne z objaśnieniami, uznany ekwiwalent,**

ekwiwalent funkcjonalny, technika hiperonimu, ekwiwalent opisowy, opuszczenie (zob. Hejrowski 2012, 77–83). Rezultaty badań zostaną omówione w oparciu o zastosowanie przez tłumacza powyższych technik tłumaczeniowych.

Struktura niniejszego artykułu sprowadza się do analizy następujących obszarów tematycznych. Są nimi:

- trudności wynikające z przedmiotowych różnic prawnych,
- analiza pojęć, dla których problematyczna jest kontekstowość jednostek terminologicznych i ich zakres znaczeniowy,
- specyficzne przypadki translacji tj. problematycznie zastosowany uznany odpowiednik.

W artykule, przy cytowaniu fragmentu w języku rosyjskim, zawsze przytaczano także tłumaczenie powyższego fragmentu dokonane przez tłumacza kodeksu celnego (KCUC), które zostało umieszczone w nawiasie okrągłym.

Przekład *KCUC* był dokonywany wówczas, gdy w Polsce nie obowiązywał jeszcze Unijny Kodeks Celny (dalej *UKC UE*; w Polsce zaczął obowiązywać od 2016 roku, a był wydany w 2013 roku), tylko *Wspólnotowy Kodeks Celny* (1992) (dalej *WKC UE*). Oceny wszelkich problematycznych odpowiedników należy zatem dokonywać przez pryzmat osadzenia danego tekstu w czasie, w którym obowiązywały przepisy w nim zawarte.

Procedury celne są podstawowymi regułami odnoszącymi się do postępowania w sprawach celnych, dlatego też omówienie materiału badawczego rozpocznie się od owego zagadnienia.

We WKC UE podział procedur celnych wyglądał następująco:

- tranzyt
- skład celny
- przetwarzanie pod kontrolą celną
- odprawa czasowa
- uszlachetnianie czynne
- uszlachetnianie bierne
- dopuszczenie do obrotu
- wywóz.

Z kolei *KCUC* wyróżnia 16 procedur celnych przetłumaczonych przez tłumacza w następujący sposób:

выпуск для внутреннего потребления – *dopuszczenie do obrotu*

таможенный транзит – tranzyt

таможенный склад – *skład celny*

переработка на таможенной территории – *uszlachetnianie czynne*

переработка вне таможенной территории – *uszlachetnianie bierne*

переработка для внутреннего потребления – *przetwarzanie pod kontrolą celną*

экспорт – *wywóz*

уничтожение – **zniszczenie**

реэкспорт – **procedura powrotnego wywozu**

отказ в пользу государства – **zrzeczenie się na rzecz państwa**

свободный склад – **skład wolnocłowy**

свободная таможенная зона – **wolny obszar celny**

реимпорт – **procedura powrotnego przywozu**

беспошлинная торговля – *handel bezcłowy*

временный ввоз (допуск) – **odprawa czasowa w przywozie**

временный вывоз – **odprawa czasowa w wywozie**

Procedury celne wyróżnione czcionką pogrubioną zostały przetłumaczone z zastosowaniem **techniki ekwiwalentu funkcjonalnego**, polegającej na „zastąpieniu nazwy zjawiska lepiej znanego w kulturze wyjściowej nazwą zjawiska lepiej znanego w kulturze docelowej” (Hejwowski 2012, 80–81). Technika ta jest godna polecenia w momencie, jeśli rzeczywiście nie można znaleźć bliskiego ekwiwalentu, a rola danej jednostki jest istotna w tekście (Hejwowski 2012, 81). Procedury celne, takie jak: **уничтожение**, **реэкспорт**, **отказ в пользу государства**, **свободный склад**, w polskim systemie prawa celnego **nie mają statusu procedury celnej**, lecz stanowią **wariant nadania przeznaczenia celnego** rozumiany jako regulacja sytuacji prawnej towaru wprowadzonego na obszar celny UE. WKC UE wyróżnia następujące sposoby nadania towarowi przeznaczenia celnego (Gołębiewski 2005, 41–60): objęcie towaru procedurą celną, zniszczenie towaru, powrotny wywóz poza obszar celny, zrzeczenie się towaru na rzecz Skarbu Państwa oraz wprowadzenie towaru do wolnego obszaru celnego lub składu wolnocłowego.

Z powyższego wynika, że już przy samych nazwach procedur celnych tłumacz napotyka pewne trudności spowodowane różnicami w przedmiotowym systemie prawnym. W danym przypadku tłumacz wykazał się znajomością technik tłumaczeniowych i zastosował technikę ekwiwalentu funkcjonalnego, dobierając tak funkcjonalne odpowiedniki, aby z jednej strony odbiorca mógł umieścić dany termin w znanym dla siebie kontekście, z drugiej zaś strony, poczynione przez tłumacza pewne zmiany w strukturze

odpowiednika terminu pozwalają odbiorcy odczytać dany termin jako jednostkę terminologiczną charakteryzującą odmienny system prawny.

Kolejną rosyjską procedurą celną przetłumaczoną z zastosowaniem niniejszej techniki tłumaczeniowej jest *реимпорт (procedura powrotnego przywozu)*, który odnosi się do powrotnego przywozu dla tzw. *towarów powracających*. W polskim systemie prawa celnego *Procedura towarów powracających* pozwala na powrót towarów wspólnotowych uprzednio wywiezionych poza obszar celny UE bez konieczności uiszczania należności celnych przywozowych. Wówczas regulowało to *Rozporządzenie Wykonawcze do Wspólnotowego Kodeksu Celnego nr 2454/93* z dnia 2 lipca 1993. KCUC definiuje wspomnianą procedurę w następujący sposób: „Реимпорт – таможенная процедура, при которой товары, ранее вывезенные с таможенной территории таможенного союза, ввозятся обратно на таможенную территорию таможенного союза в сроки, установленные статьей 293 настоящего Кодекса без уплаты ввозных таможенных пошлин, налогов и без применения мер нетарифного регулирования” (KCUC 292) („Przywóz powrotny oznacza procedurę celną, przy której towary wcześniej wywiezione z obszaru celnego unii celnej są przywożone z powrotem do obszaru celnego unii celnej w terminie ustalonym w art. 293 niniejszego Kodeksu bez zapłaty podatków, ceł przywozowych i bez stosowania środków pozataryfowych”).

Ciekawym przypadkiem w ramach stosowanej techniki ekwiwalentu funkcjonalnego jest przykład dwóch kolejnych rosyjskich terminów odnoszących się do procedur celnych:

временный ввоз (допуск) – odprawa czasowa w przywozie

временный вывоз – odprawa czasowa w wywozie

Na pierwszy rzut oka wydawać by się mogło, iż tłumacz zastosował tutaj technikę ekwiwalentu funkcjonalnego. Jednakże w polskim systemie prawa celnego we WKC UE była wyróżniona procedura celna *odprawa czasowa*. W kodeksie tym jednak nie było podziału na przywóz i wywóz. Jeśli przyjrzeć się definicji, to można od razu zauważyć, iż treściowo polska procedura odprawy czasowej w pewien sposób pokrywa się znaczeniowo z rosyjską odprawą czasową w przywozie: „Временный ввоз (допуск) – таможенная процедура, при которой иностранные товары используются в течение установленного срока на таможенной территории таможенного союза с условным освобождением, полным или частичным, от уплаты ввозных таможенных пошлин, налогов и без применения мер нетарифного регулирования с последующим помещением под таможенную процедуру реэкспорта” (KCUC 277). W następujący sposób określa daną procedurę WKC UE: „Procedura odprawy

czasowej pozwala na użycie na obszarze celnym Wspólnoty towarów nie wspólnotowych przeznaczonych do powrotnego wywozu bez dokonywania żadnych zmian, za wyjątkiem wynikającego ze zużycia obniżenia ich wartości, z całkowitym lub częściowym zwolnieniem z należności przywozowych i bez stosowania wobec nich środków polityki handlowej” (WKC UE 137). Z kolei odprawa czasowa w wywozie jest definicyjnie całkowitą odwrotnością tej pierwszej: „Временный вывоз – таможенная процедура, при которой товары таможенного союза вывозятся и используются в течение установленного срока за пределами таможенной территории таможенного союза с полным освобождением от уплаты вывозных таможенных пошлин и без применения мер нетарифного регулирования с последующим помещением под таможенную процедуру реимпорта” (KCUC 285) („Odprawa czasowa w wywozie oznacza procedurę celną, przy której towary unii celnej są wywożone i wykorzystywane przez określony czas poza obszarem celnym unii celnej z całkowitym zwolnieniem z zapłaty ceł wywozowych i bez stosowania środków pozataryfowych z następującym objęciem procedura powrotnego przywozu. Towary objęte procedurą odprawy czasowej w wywozie i faktycznie wywiezione z obszaru celnego unii celnej tracą status towarów unii cennej”).

Tłumacz, stosując technikę ekwiwalentu funkcjonalnego, dodał jeszcze elementy precyzujące rosyjskie procedury, aby odbiorca przekładu nie kojarzył semantycznie owych procedur z polską procedurą odprawy czasowej.

Kolejną dosyć produktywną techniką stosowaną w tłumaczeniu analizowanego materiału jest technika **uznanego odpowiednika**, rozumiana przez K. Hejwowskiego jako element kultury wyjściowej funkcjonującej w języku docelowym (Hejwowski 2012: 79). Niniejszą technikę stosowano także przy tłumaczeniu nazw procedur celnych, które zostały wyróżnione kursywą. Procedurą, której nie ma w polskim systemie prawa celnego, jest *беспошлинная торговля* tłumczona jako *handel bezcłowy*. KCUC definiuje ową procedurę w następujący sposób: „Беспошлинная торговля – таможенная процедура, при которой товары реализуются в розницу в магазинах беспошлинной торговли физическим лицам, выезжающим с таможенной территории таможенного союза, без уплаты таможенных пошлин, налогов и без применения мер нетарифного регулирования” (KCUC 302) („Handel bezcłowy oznacza procedurę celną, przy której towary są sprzedawane detalicznie w sklepach wolnocłowych osobom fizycznym wyjeżdżającym z obszaru celnego unii celnej bądź zagranicznym misjom dyplomatycznym, jak również, przyrównanym do nich, przedstawicielstwom organizacji międzynarodowych, urzędom konsularnym bądź przedstawicielom dyplomatycznym,

funkcjonariuszom konsularnym oraz członkom ich rodzin, którzy mieszkają razem z nimi, bez zapłaty ceł, podatków oraz bez stosowania środków pozataryfowych”).

Na podstawie powyższej definicji można zauważyć, iż definicja procedury celnej jest tak naprawdę definicją samego terminu *handel bezcłowy*. Tłumacz zatem zastosował tutaj odpowiednik uznany, który znaczeniowo jest tożsamy z rosyjskim terminem.

Kolejną pułapką w aktach normatywnych dotyczących przepisów prawa celnego jest kontekstowość jednostek terminologicznych i ich zakres znaczeniowy.

Таможенный контроль

Ciekawym przykładem, budzącym niekiedy pewne zastrzeżenia odnośnie do sposobu tłumaczenia jest termin *таможенный контроль*. W sytuacji, jeśli mowa jest rzeczywiście o kontroli celnej, tłumacz używa uznanego odpowiednika *kontrola celna*. Definicje obu terminów są ze sobą semantycznie tożsame.

Zgodnie z art.4 pkt 31 KCUC *таможенный контроль* to „совокупность мер, осуществляемых таможенными органами, в том числе с использованием системы управления рисками, в целях обеспечения соблюдения таможенного законодательства таможенного союза и законодательства государств – членов таможенного союза, контроль за исполнением которого возложен на таможенные органы”. Natomiast art. 4 pkt 14 *Wspólnotowego Kodeksu Celnego* definiuje kontrolę celną jako „wykonywanie specjalnych czynności przez organy celne w celu zapewnienia przestrzegania przepisów celnych i innych przepisów dotyczących wwozu, wywozu, tranzytu, przewozu i końcowego przeznaczenia w obrocie pomiędzy obszarem celnym Unii Europejskiej a państwami trzecimi oraz obecności towarów nieposiadających statusu unijnego”.

Na podstawie przytoczonych definicji można stwierdzić, iż termin rosyjski pokrywa się znaczeniowo z terminem polskim, który może być z pewnością uznany odpowiednikiem. Jedynym problemem dotyczącym rosyjskiego terminu jest w pewnym stopniu jego hiperonimiczność. Pod względem semantycznym obejmuje on znaczeniowo polski termin *dozór celny*, o czym świadczy poniższy przykład. W artykule 96 KCUC mowa jest o tym, że „при ввозе на таможенную территорию таможенного союза товары находятся под таможенным контролем с момента пересечения таможенной границы” („Przy wprowadzeniu do obszaru celnego unii celnej towary są objęte kontrolą celną od chwili przekroczenia granicy”). Z kolei artykuł 37 pkt 1 WKC UE mówi o tym,

iż „Towary wprowadzane na obszar celny Wspólnoty podlegają, od chwili ich wprowadzenia, dozorowi celnemu. Mogą one podlegać kontroli organów celnych zgodnie z obowiązującymi przepisami”.

W danym przypadku tłumacz zastosował omówiony wyżej odpowiednik uznany, ale wydaje się, że można było jednak użyć ekwiwalentu funkcjonalnego w postaci terminu *dozór celny*, gdyż na terenie Unii Europejskiej towar po przekroczeniu granicy znajduje się pod dozorem celnym do momentu nadania mu przeznaczenia celnego. Dozór celny zgodnie z art. 4 WKC UE obejmuje wszystkie działania podejmowane przez organ celny, które mają za zadanie sprawdzić, czy podczas przewozu towaru przez dany obszar są przestrzegane przepisy prawa celnego. Tłumacz zastosował tutaj ekwiwalent uznany, ale zatraciło to znaczenie dla odbiorcy tekstu przekładu, któremu kontrola celna kojarzy się przede wszystkim z pewnymi czynnościami na granicy lub innymi czynnościami weryfikacyjnymi. Jednakże, jak pokazuje druga część artykułu 37 WKC UE, użyty termin *kontrola celna* nie jest rażącym naruszeniem.

Таможенный досмотр

Kolejnym przykładem jest termin *таможенный досмотр*, który na 67 użyć w KCUC w 66 przypadkach został przetłumaczony jako *rewizja celna*.

Zgodnie z art. 116 pkt 1 KCUC **Таможенный досмотр** to „действия должностных лиц таможенных органов, связанные со вскрытием упаковки товаров или грузового помещения транспортного средства либо емкостей, контейнеров и иных мест, где находятся или могут находиться товары, с нарушением наложенных на них таможенных пломб или иных средств идентификации, разборкой, демонтажем или нарушением целостности обследуемых объектов и их частей иными способами” („**Rewizja celna** oznacza czynności funkcjonariuszy organów celnych związane z otwarciem opakowań towarów bądź pomieszczenia towarowego środka transportu, bądź zbiorników, kontenerów i innych miejsc, w których znajdują się lub mogą się znajdować towary, z naruszeniem nałożonych na nich zamknięć (plomby) bądź innych środków identyfikacji, rozmontowywaniem, demontażem bądź naruszeniem integralności kontrolowanych obiektów i ich części w inny sposób”). W polskich realiach prawnych *rewizja celna* jest rozumiana jako rodzaj kontroli celnej, która dokonuje się po przyjęciu zgłoszenia celnego i dotyczy sprawdzenia zgodności stanu deklarowanego w zgłoszeniu ze stanem faktycznym oraz

w załączonych do zgłoszenia dokumentach (Gołębiewski 2005, 395–398). Poniżej przytoczono dwa przykłady użycia danego rosyjskiego terminu w tekście oraz jego przekładu na język polski: „В иных местах зоны таможенного контроля создаются для проведения таможенного осмотра и (или) **таможенного досмотра** товаров, совершения грузовых и иных операций” (KCUC 97.1) („W innych miejscach strefy kontroli celnej tworzy się w celu przeprowadzenia kontroli i/lub **rewizji towarów**, wykonania operacji z ładunkami i innych”). Kolejny przykład: „В целях ускорения процедур государственного контроля при перемещении товаров через таможенную границу **таможенный досмотр** может проводиться с участием всех государственных органов, осуществляющих контроль на таможенной границе. При этом составляется акт таможенного досмотра” (KCUC 103.3) („W celu przyspieszenia procedur kontroli państwowej przy przemieszczaniu towarów przez granicę celną **rewizja celna** może być przeprowadzana z udziałem wszystkich organów państwowych pełniących kontrolę na granicy celnej. [Pominięcie ostatniego zdania z tekstu oryginału]”).

Odnotowano także jeden przypadek, kiedy powyższy termin został przetłumaczony za pomocą terminu *odprawa celna*. Jest to termin znaczeniowo odrębny od rewizji celnej, gdyż oznacza dopełnienie wszelkich czynności przewidzianych zasadami postępowania celnego, związanych z przejęciem towaru przez importera. Tłumacz powinien w danym przypadku zastosować wariant *rewizja celna*, co byłoby trafniejszym rozwiązaniem niegubiącym sensu i niewprowadzającym w błąd czytelnika. Jak mówi art. 10 i art. 11 rozdziału 3 (*Odprawa celna przedmiotów przeznaczonych do użytku osobistego osób korzystających z przywilejów dyplomatycznych*) *Rozporządzenia Ministra Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej z dnia 26 czerwca 1975 r. w sprawie zakresu, wypadków oraz trybu stosowania zwolnień od obowiązku posiadania pozwolenia na przywóz i wywóz oraz od należności celnych w odniesieniu do przedmiotów przeznaczonych dla obcych przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych i misji specjalnych oraz ich personelu*: „Osobisty bagaż osób korzystających z przywilejów dyplomatycznych [...] zwalnia się od cła i od rewizji celnej. Mienie osób [...] przeznaczone do ich użytku osobistego [...] zwalnia się od cła i od rewizji celnej na pisemny wniosek Ministra Spraw Zagranicznych”. Użyty przez tłumacza wariant *odprawa celna* wprowadza w błąd, gdyż w danym przypadku zawsze dochodzi do odprawy celnej, ale nie w pełnym wymiarze czynności. Zwolnienia są jedynie od cła i od szczegółowej rewizji towarów. Wwożone lub wywożone towary zawsze muszą być zadeklarowane organom celnym, o czym mówi niniejszy fragment: „Иностранные дипломатические и консульские курьеры могут

ввозить на таможенную территорию таможенного союза и вывозить с этой территории товары, предназначенные для их личного пользования, исходя из принципа взаимности в отношении каждого отдельного иностранного государства с освобождением от **таможенного досмотра**, уплаты таможенных пошлин, налогов и без применения мер нетарифного регулирования” (ККУС 324.1) („Kurierzy dyplomatyczni oraz konsularni państw obcych mogą przywozić do obszaru celnego unii celnej oraz wywozić poza ten obszar towary przeznaczone do ich użytku osobistego, na podstawie zasady wzajemności w stosunku do poszczególnych państw obcych, ze zwolnieniem z **odprawy celnej**, z zapłaty ceł, podatków oraz bez stosowania środków pozataryfowych”).

Mimo iż w słownikach dwujęzycznych termin *таможенный досмотр* jest tłumaczony przeważnie jako *kontrola celna*, a na drugim miejscu jako *rewizja celna*, tłumacz skrupulatnie stosował w ramach kodeksu celnego drugi wariant tłumaczeniowy. W danym przypadku jest to słuszny zabieg, a jego zastosowanie świadczy o tym, iż tłumacz rozumie kontekst, w jakim funkcjonują dane jednostki terminologiczne. Pozwala on jednak wykazać różnicę między kontrolą celną a rewizją celną.

Таможенный осмотр

Na uwagę zasługuje także sposób przekładu terminu *таможенный осмотр* tłumaczony przez tłumacza przede wszystkim jako *ogłędziny celne*.

Ogłędziny celne to rodzaj kontroli celnej polegający na zewnętrznych ogłędzinach towarów, środków transportu, bagaży osób fizycznych, a także zbiorników ładunkowych, zamknięć celnych, pieczęci oraz innych środków identyfikacji bez otwierania środków transportu, opakowań towarów, demontażu oraz naruszania integralności kontrolowanych towarów. W większości przypadków tłumacz używa pierwszego odpowiednika rosyjskiego terminu, np.: „В зоне таможенного контроля таможенный осмотр может производиться в отсутствие декларанта, иных лиц, обладающих полномочиями в отношении товаров, и их представителей, за исключением случаев, когда указанные лица изъявляют желание присутствовать при **таможенном осмотре**” (ККУС 115.3) („W strefie kontroli celnej **ogłędziny** mogą być przeprowadzane podczas nieobecności zgłaszającego, innych osób upoważnionych w stosunku do towarów i ich przedstawicieli, z wyjątkiem przypadków, gdy wymienione osoby wyrażają chęć bycia obecnym przy **ogłędzinach**”).

Zarówno w rosyjskim, jak i w polskim systemie prawa celnego, *ogłędziny celne* są jedną z form kontroli celnej, dlatego też niekiedy tłumacz stosuje termin *kontrola celna*, który jest hiperonimiczny w stosunku do rosyjskiego terminu, np.: „В иных местах зоны таможенного контроля создаются для проведения **таможенного осмотра** и (или) таможенного досмотра товаров, совершения грузовых и иных операций” (KCUC 97.1) („W innych miejscach strefy kontroli celnej tworzy się w celu przeprowadzenia *kontroli* i/lub rewizji towarów, wykonania operacji z ładunkami i innych”). Kolejnym przykładem świadczącym o powyższym może być opis jednej z form kontroli celnej: „**Таможенный осмотр** помещений и территорий проводится в целях подтверждения наличия товаров, находящихся под таможенным контролем, в том числе условно выпущенных, в местах временного хранения, таможенных складах, в помещениях магазина беспощинной торговли и иных местах, где могут находиться товары под таможенным контролем, а также у лиц, у которых должны находиться товары в соответствии с условиями таможенных процедур, предусмотренных настоящим Кодексом.” (KCUC 119.1) („**Kontrolę celną** pomieszczeń i terenów przeprowadza się w celu potwierdzenia obecności w/n nich towarów polegających kontroli celnej, w tym również zwolnionych warunkowo, w miejscach czasowego składowania, składach celnych, w pomieszczeniach sklepu wolnocłowego oraz w innych miejscach, gdzie mogą znajdować się towary objęte kontrolą celną, jak również u osób, u których powinny znajdować się towary zgodnie z warunkami procedur celnych przewidzianych w niniejszym Kodeksie.”). Następny przykład obrazujący powyższe spostrzeżenie: „места, в которых могут находиться товары, легко доступны для **таможенного осмотра** товаров” (KCUC 221.1.4) („Miejsca, w których mogą znajdować się towary, są łatwo dostępne dla **kontroli celnej** towarów”).

Na podstawie powyższych przykładów można zauważyć, iż tłumacz wykazał także tendencję do skracania terminów, które w tekście przekładu zatracają swój wysoce specjalistyczny status, np. *таможенный осмотр* – *kontrola*, *таможенный осмотр* – *ogłędziny*.

Таможенная проверка

Dosyć spornym w przekładzie rosyjskim terminem jest *таможенная проверка* posiadający swój uznany odpowiednik jako *weryfikacja celna*.

Weryfikacja celna jest także pewnego rodzaju kontrolą celną, która polega na weryfikacji prawidłowości i kompletności informacji podanych w zgłoszeniu celnym, dokumentach załączonych do zgłoszenia celnego. Odnosi się także do kontroli księgowości zgłaszającego oraz pozostałej dokumentacji dotyczącej operacji handlowych związanych z towarami po ich zwolnieniu. KCUC w następujący sposób definiuje dany termin: „**Таможенная проверка** проводится таможенными органами в целях проверки соблюдения лицами требований, установленных таможенным законодательством таможенного союза и законодательством государств – членом таможенного союза” (KCUC 122.1). „**Таможенная проверка** проводится таможенным органом государства – члена таможенного союза в отношении (у) проверяемых лиц, созданных и (или) зарегистрированных в соответствии с законодательством этого государства – члена таможенного союза” (KCUC 122.2) („Organy celne przeprowadzają weryfikację celną w celu sprawdzenia spełnienia przez osoby wymagań określonych w przepisach prawa celnego unii celnej oraz przepisach sprawnych państw członkowskich unii celnej. Organ celny państwa członkowskiego unii celnej przeprowadza **weryfikację celną** w stosunku osób kontrolowanych utworzonych i/lub zarejestrowanych zgodnie z przepisami prawnymi tego państwa członkowskiego unii celnej”).

Tłumacz skrupulatnie na przestrzeni całego kodeksu stosował uznany odpowiednik terminu *таможенная проверка*. Jak już wspomniano powyżej, *weryfikacja celna* jest jednym z elementów kontroli celnej. Tłumacz, wykorzystując powyższy fakt w odniesieniu do rosyjskiego terminu, stosował także wariant tłumaczenia *kontrola celna*. W wyniku analizy stwierdzono, iż nie był to zabieg konieczny, a zastosowanie odpowiednika uznanego nie byłoby żadnym naruszeniem, o czym świadczy następujący przykład: „Таможенный досмотр, осуществляемый в ходе таможенного осмотра помещений и территорий и (или) в ходе **выездной таможенной проверки**, может проводиться без создания зон таможенного контроля” (KCUC 116.3) („Organy celne mogą przeprowadzać rewizję celną podczas kontroli celnej pomieszczeń i terenów bądź podczas **wyjazdowej kontroli celnej** bez utworzenia stref kontroli celnej”).

Zajmując się przekładem tekstów z zakresu prawa celnego, tłumacz jest zmuszony do zetknięcia się z tzw. lukami terminologicznymi. Wówczas wymaga się od niego umiejętności adekwatnego wyszukania odpowiednika bądź utworzenia jednostki leksykalnej nazywającej dane zjawisko.

Устный опрос

Przykładem powyższej sytuacji jest termin *устный опрос*, będący jedną z form kontroli celnej (w rozumieniu artykułu 110 KCUC).

KCUC w następujący sposób definiuje *устный опрос*: „При совершении таможенных операций в соответствии с настоящим Кодексом должностные лица таможенных органов вправе проводить **устный опрос** физических лиц, их представителей, а также лиц, являющихся представителями организаций, обладающими полномочиями в отношении товаров, перемещаемых через таможенную границу, без оформления объяснений указанных лиц в письменной форме” (KCUC 112) („Podczas wykonywania operacji celnych zgodnie z niniejszym Kodeksem funkcjonariusze organów celnych mają prawo **przepytować ustnie** osoby fizyczne, ich przedstawicieli, jak również osoby będące przedstawicielami organizacji upoważnionymi w stosunku do towarów przemieszczanych przez granicę celną bez sporządzania wyjaśnień powyższych osób w formie pisemnej”).

Tłumacz niniejszego aktu normatywnego dla wspomnianego terminu zaproponował następujący odpowiednik: *przepytwanie ustne*. W wyniku analizy definicji zawartej w analizowanym kodeksie celnym stwierdzono, iż nie jest to trafny odpowiednik rosyjskiego terminu. *Устный опрос* bez kontekstu jest tłumaczony jako *przepytwanie ustne* w odniesieniu do weryfikacji wiedzy u ucznia przez nauczyciela w szkole (*устный опрос и письменный опрос*). Zastosowany ekwiwalent pochodzi zatem z nieodpowiedniego rejestru. W wyniku analizy artykułów na temat kontroli dokonywanych przez służby mundurowe, w tym służby celne znaleziono odpowiednik *Rozpytanie, Rozpytanie kontrolowanego lub czynności rozpytania*. Jest to ekwiwalent funkcjonalny, który w pewnym stopniu odnosi się do opisanych w kodeksie celnym czynności. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 19 marca 1928 roku ustanawiające Kodeks Postępowania Karnego (Dz. U. nr 33 poz. 313) zawierało przepis mówiący o tym, iż dochodzenie polega m. in. na rozpytaniu podejrzanego i osób, które mogą coś wiedzieć o przestępstwie lub jego sprawcy, a z czynności tej sporządza się zapiski. W obecnym Kodeksie Postępowania Karnego nie ma podobnego przepisu, lecz w praktyce procesowej ono funkcjonuje. Rozpytanie jest akceptowane przez orzecznictwo sądowe. Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 12 listopada 2013 roku, sygn. II AKa 355/13 stwierdza: „Rozpytanie **nie jest czynnością procesową**, a operacyjną, **nie podlega protokolowaniu** i nie może być uznane za przesłuchanie danej osoby w charakterze świadka”. Z kolei Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 4 maja 2016 roku, sygn. III KK

334/15 stwierdza, że: „Przeprowadzenie tzw. czynności rozpytania może zostać utrwalone w formie notatki urzędowej. Stosuje się ją *nie tylko w dochodzeniu czy śledztwie* jako jedną z czynności podejmowanych w postępowaniu przygotowawczym, *ale także przed jego wszczęciem w ramach czynności sprawdzających*”.

Powyższe cytaty orzecznictwa sądowego dają potwierdzenie tego, iż zaproponowane odpowiedniki są jak najbardziej na miejscu i mogą stanowić ekwiwalenty funkcjonalne dla rosyjskiego terminu. Tym bardziej, iż orzecznictwo sądowe dopuszcza wykorzystywanie metod operacyjnych w czynnościach sprawdzających bądź kontrolnych.

Wnioski

Przeprowadzona analiza pokazała, iż często występującą pułapką w aktach normatywnych dotyczących przepisów celnych jest kontekstowość jednostek terminologicznych i ich zakres znaczeniowy. Nie zawsze funkcjonujący w obiegu uznany odpowiednik słownikowy w danym kontekście znajduje zastosowanie, tak jak to było w przypadku terminu **таможенный контроль**, który w pozycjach leksykograficznych jest tłumaczony jako **kontrola celna** oraz jako **dozór celny**. To, że tłumacz powinien rozumieć kontekst, w jakim funkcjonują jednostki terminologiczne potwierdza także przypadek odnoszący się do terminu **таможенный досмотр**, który dysponuje dwoma wariantami tłumaczeniowymi, tj. **kontrola celna** i **rewizja celna**. Problematyczne okazały się także tzw. luki terminologiczne, które wymagają od tłumacza umiejętności adekwatnego wyszukania odpowiednika lub nawet utworzenia nowej jednostki leksykalnej nominującej dane zjawisko. Ową sytuację doskonale obrazuje termin **устный опрос**, przetłumaczony jako **odpytywanie ustne**. Przykład ten pokazuje, iż tłumacz powinien mieć na uwadze rejestr, z którego zapożycza ekwiwalent. Świadczy to o tym, iż specjalistyczne słowniki bilingwalne nie zawsze są w stanie wypełnić istniejące luki terminologiczne, a posługiwanie się bilingwalnymi słownikami ogólnymi nie zawsze przynosi należyte efekty. Tłumacze praktycy, jak i badacze przekładu zgodnie zauważają, że słowniki bilingwalne oraz multilingwalne są niedostosowane do pracy tłumacza. B.Z. Kielar i P. Sandrini postulują, aby tłumacze nie ograniczali się wyłącznie do słowników bilingwalnych i multilingwalnych, ale sięgali w pierwszej kolejności do specjalistycznych słowników monolingwalnych (por. Kielar 1988, 136; Sandrini 1996, 198 cyt. za Kubacki 2012, 181). Jest to, jednakże, temat na odrębną dyskusję. W wypadku terminologii prawa celnego nie występują słowniki w kombinacji językowej rosyjski-polski odnoszące się *stricte* do prawa celnego.

Na polskim rynku leksykograficznym pojawiły się do tej pory słowniki w kombinacji językowej polski-rosyjski-[angielski]: *Słownik prawa celnego polsko-rosyjski* Piotra Kapusty (Kraków 2011) zawierający 35 000 haseł; *Słownik terminologii celnej polsko-angielsko-rosyjski* (Kraków 2008) Magdaleny Chowaniec i Piotra Kapusty zawierający 5000 polskich haseł. Tłumacz posiada także do dyspozycji słowniki, które nie odnoszą się bezpośrednio do prawa celnego, ale mogą zawierać terminy występujące w danej gałęzi prawa. Jest nim np.: *Polsko-rosyjski słownik prawa podatkowego* (2011) Piotra Kapusty, który zawiera 20 000 haseł z zakresu prawa podatkowego wyodrębnionych z najnowszych aktów prawnych i literatury specjalistycznej. Tak skromna lista pozycji leksykograficznych świadczy o tym, iż tłumacz aktów normatywnych z zakresu prawa celnego ma ograniczony dostęp do rosyjsko-polskich pozycji leksykograficznych, a dotychczasowy uzus terminologiczny nie zawsze ułatwia mu pracę. To, że obecnie funkcjonują obok siebie dwie międzynarodowe organizacje (UE i EAUG), w pewnym stopniu utrudnia pracę translatorską, gdyż mimo, że EAUG czerpie z doświadczeń UE, to jednak dostosowuje pewne zjawiska prawne do swojego własnego zakresu i nie zawsze zjawisko A występujące w UE jest tym samym zjawiskiem A w EAUG. Owszem, może wykazywać pewne podobieństwo, ale nie do końca. Świadczy to o tym, iż w przypadku rosyjsko-polskiego przekładu aktów normatywnych nie należy „na ślepo” odwoływać się do pojęć funkcjonujących w ramach systemu prawnego UE. Tłumacz powinien mieć na uwadze fakt, że tłumaczy obcy akt normatywny, spoza systemu prawnego, w jakim on funkcjonuje i dokument ten powinien brzmieć jak dokument systemu prawnego w którym został stworzony. W związku z tym pojawia się pytanie, czy tłumacz powinien być ekspertem w danej dziedzinie? Czy cała praca legislacyjno-terminologiczna ma spoczywać na barkach tłumacza? Od tłumacza nie wymaga się tego, aby był ekspertem wybitnym, ale pewną charakterystyczną wiedzę na temat danej dziedziny powinien posiadać. W tym kontekście słuszna wydaje się uwaga K. Hejwowskiego (2001, 178–179), który uważa, że łatwiejszym zadaniem jest podszkolenie profesjonalnego tłumacza do przekładu tekstów specjalistycznych niż spowodowanie, by ekspert posiadał wiedzę tłumaczeniową. Badacz oczywiście nie wyklucza tego, że są eksperci, którzy doskonale tłumaczą teksty ze swojej dziedziny, ale jeśli przyszłoby im tłumaczyć teksty z innej dziedziny specjalistycznej, nie byłoby w stanie już tego zrobić. Trudno się nie zgodzić z inną opinią K. Hejwowskiego (2001, 179), że tłumaczenie tekstu specjalistycznego wykonane przez profesjonalnego tłumacza może być poprawione przez eksperta (mowa o błędach rzeczowych), a jeśli tłumaczenie byłoby faktycznie nieudolne całościowo, wówczas trzeba tak naprawdę tłumaczyć od nowa. Dlatego też, uzasadnionym wydaje się fakt, iż praca tłumaczeniowa

powinna być efektem współpracy szerszego zespołu o zróżnicowanych kompetencjach, co z pewnością poprawiłoby efektywność prac legislacyjno-terminologicznych.

Powyższe rozważania pozwalają na wysunięcie następujących ogólnych postulatów:

- **Tłumacz** zajmujący się przekładem aktów normatywnych z przedmiotowej dziedziny **może napotkać szereg wyzwań**, które generują zarazem pewne wymagania przed nim stawiane.
- Na pierwszym miejscu, oprócz znajomości terminologii prawa celnego, która jest warunkiem *sine qua non* udanego przekładu, należy podkreślić **istotną rolę wiedzy merytorycznej i specjalistycznej**, której brak może prowadzić do błędów terminologicznych zawartych w tekście przekładu.
- **Tłumacz powinien poznać lub wykazywać chęć poznania danej dziedziny** w takim stopniu, w jakim jest to możliwe u osoby niebędącej specjalistą. Wówczas tłumacz będzie w stanie zrozumieć tekst, który tłumaczy.
- Istotna jest także świadomość i znajomość wariantów terminologicznych w obrębie tekstu normatywnego, a także **umiejętność korzystania z istniejących zasobów informacyjnych** (np. specjalistyczne słowniki monolingwalne, bilingwalne i multilingwalne, leksykony specjalistyczne, teksty paralelne i równoległe). Profesjonalny tłumacz jest zobligowany do wykorzystywania różnorodnych pomocnych narzędzi.
- W przypadku tekstów dotyczących prawa celnego, jak zresztą wszystkich tekstów specjalistycznych, tłumacz powinien wykazać się **umiejętnością skutecznych poszukiwań rozwiązań dotyczących problematycznych pod względem tłumaczenia jednostek terminologicznych**.
- **Posiadanie dziedzinowej wiedzy teoretycznej z określonego zakresu pozwala ukierunkować swoje poszukiwania i sprawia, że są one bardziej efektywne**.

Podsumowując należy stwierdzić, że największym wyzwaniem dla tłumacza aktów normatywnych jest sama terminologia prawa celnego. Należy podkreślić, iż elementy poznawcze odgrywają istotną rolę w procesie tłumaczenia specjalistycznego. Doświadczenie zawodowe w połączeniu z indywidualnym zaangażowaniem i chęcią pogłębiania wiedzy stanowią podstawę przy wykonywaniu tłumaczeń rosyjskich aktów normatywnych z zakresu prawa celnego.

Bibliografia

- Chesterman, Andrew. 1997. *Memes of translation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Gołębiowski, Stefan. 2005. *Obstuga celna w przepływie towarów*. Warszawa: Centrum Doradztwa i Informacji Difin.
- Gostomski, Eugeniusz. i Michałowski, Tomasz. 2015. *Euroazjatycka Unia Gospodarcza – próba ożywienia instytucjonalnej integracji gospodarczej na obszarze dawnego ZSRR* W *Studia i prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania*, pod redakcją Barbary Kryk, 81–92, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Hejwowski, Krzysztof. 2012. *Kognitywno-komunikacyjna teoria przekładu*. Warszawa. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Hejwowski, Krzysztof. 2001. *Języki specjalistyczne a kompetencja tłumaczeniowa* W *Języki fachowe: Problemy dydaktyki i translacji*, pod redakcją Andrzeja Kątnego, 171–180. Olecko. Wszechnica Mazurska.
- Jasińska-Grabowska, Ewelina. 2017. *Rosyjska terminologia prawa celnego w przekładzie i słowniku* W *Badania i Rozwój Młodych Naukowców w Polsce. Nauki humanistyczne*, pod redakcją Jędrzeja Nyćkowiaka, Jacka Leśnego, 36–42. Poznań: Młodzi Naukowcy.
- Kapusta, Piotr. 2011. *Słownik prawa celnego polsko-rosyjski*, Kraków: Dr Lex.
- Kapusta, Piotr. i Chowaniec, Magdalena. 2008. *Słownik terminologii celnej polsko-angielsko-rosyjski*. Kraków: Dr Lex.
- Kapusta, Piotr. 2011. *Polsko-rosyjski słownik prawa podatkowego*. Kraków: Dr Lex.
- Kielar, Barbara. 1988. *Tłumaczenie i koncepcje translatoryczną*. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich.
- Kościąłkowska-Okońska, Ewa. 2017. *Na ścieżce kariery: tłumacz tekstów medycznych w kontekście wymagań zawodowych*. „Rocznik Przekładoznawczy” 12: 189–199.
- Kubacki, Artur. 2012: *Tłumaczenie poświadczone. Status, kształcenie i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego*. Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska.
- Newmark, Peter. 1988. *A textbook of translation*. New York: Prentice Hall.
- Vinay, Jean-Paul. i Darbelnet, Jean. 1958/2000. *A methodology for translation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Źródła

Tamozhennyy kodeks Tamozhennogo soyuza. 2012. Moskwa: Omega-L.

Kodeks Celny Unii Celnej. 2014. Warszawa: ZMPD w Polsce.

Decyzja Rady EAUG z dnia 16.10.2015 roku o Zasadach przyjmowania nowych państw członkowskich do Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej oraz zaprzestaniu członkostwa w Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej. Data dostępu: 29.01.2020. <https://www.alt.ru/tamdoc/15vr0025/>.

Rozporządzenie Rady (EWG) nr 2913/92 z dnia 12 października 1992 roku ustanawiające Wspólnotowy Kodeks Celny. Data dostępu: 25.10.2019. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/?uri=CELEX%3A31992R2913>.

Rozporządzenia Ministra Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej z dnia 26 czerwca 1975 r. w sprawie zakresu, wypadków oraz trybu stosowania zwolnień od obowiązku posiadania pozwolenia na przywóz i wywóz oraz od należności celnych w odniesieniu do przedmiotów przeznaczonych dla obcych przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych i misji specjalnych oraz ich personelu. Data dostępu: 25.10.2019. <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19750230126>.

Wyrok z uzasadnieniem z dnia 12 listopada 2013 roku, sygn. II AKa 355/13. Data dostępu: 25.10.2019. [http://orzeczenia.waw.sa.gov.pl/details/\\$N/15450000001006_II_AKa_000355_2013_Uz_2013-11-12_002](http://orzeczenia.waw.sa.gov.pl/details/$N/15450000001006_II_AKa_000355_2013_Uz_2013-11-12_002).

Wyrok z uzasadnieniem z dnia 4 maja 2016 roku, sygn. III KK 334/15. Data dostępu: 25.10.2019. https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zPydBXwmg90J:https://orzeczenia.ms.gov.pl/content.pdf/%24002fneurocourt%24002fpublished%24002f15%24002f500000%24002f0001006%24002fAKa%24002f2018%24002f000126%24002f15500000001006_II_AKa_000126_2018_Uz_2018-06-13_002-publ.xml%3Ft:ac%3D%24N/15500000001006_II_AKa_000126_2018_Uz_2018-06-13_002+%&cd=4&hl=pl&ct=clnk&gl=pl.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 19 marca 1928 roku ustanawiające Kodeks Postępowania Karnego (Dz. U. nr 33 poz. 313). Data dostępu: 25.10.2019. <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19280330313>.